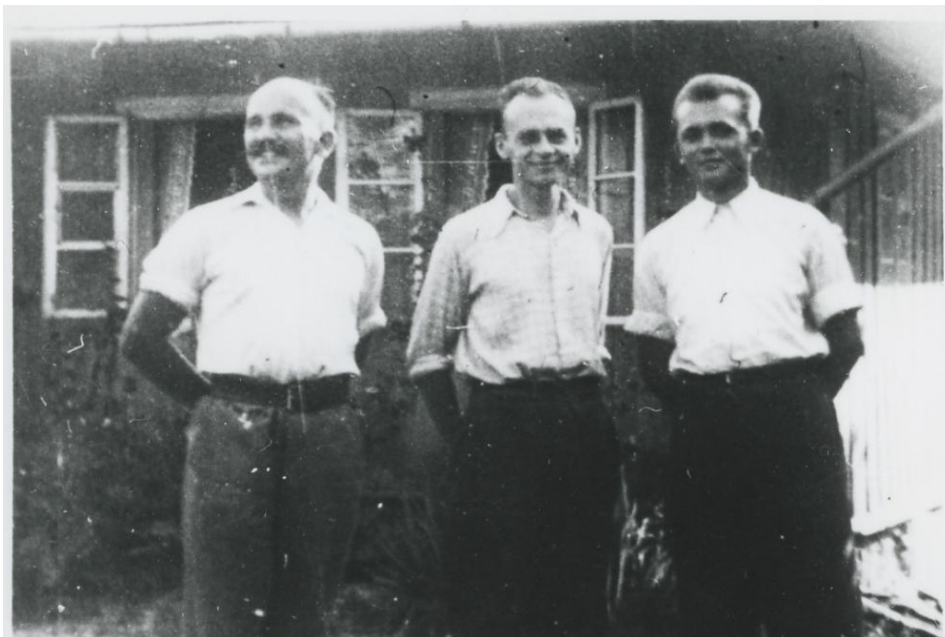

Raporty z Auschwitz. Wystawa w Muzeum AK w Krakowie na 125. rocznicę urodzin Witolda Pileckiego

10 maja 2026

13 maja 2026 r. – w 125. rocznicę urodzin Witolda Pileckiego (1901-1948) – w Muzeum Armii Krajowej im. gen. Emila Fieldorfa „Nila” w Krakowie zostanie otwarta wystawa poświęcona raportom słynnego rotmistrza i jego dwóch towarzyszy Jana Redzeja oraz Edwarda Ciesielskiego. Główną bohaterem ekspozycji jest oczywiście sam Pilecki, prezentowane są także jego życie i działalność przed wojną, w trakcie II wojny światowej oraz pobyt (jako ochotnika) w niemieckim nazistowskim obozie koncentracyjnym i zagłady Auschwitz, a także tworzenie obozowego ruchu oporu wraz m.in. z Ciesielskim i Redzejem – pisze w Głosie współautor wystawy dr Piotr Wierzbicki.

Na zdjęciu (od lewej): Jan Redzej, Witold Pilecki, Edward Ciesielski, uciekinierzy z Auschwitz przed domem Ludmiły i Tomasza Serafińskich w Nowym Wiśniczu, lato 1943 r. Fot. Domena publiczna

Częścią tej opowieści jest także brawurowa ucieczka z obozu, która miała miejsce w nocy z 26 i 27 kwietnia 1943 r. i zakończyła się w Nowym Wiśniczu. Ukazane są także udział głównego bohatera (i jego towarzyszy) w Powstaniu Warszawskim oraz jego tragiczna śmierć w kazamatach komunistycznego reżimu w 1948 r.

Ekspozycja została podzielona na pięć modułów – „Z Wilna ku Niepodległej”, „Ochotnik do Auschwitz”, „947 dni w piekle”, „Raporty – świat nie chciał wiedzieć” i „Oświęcim to była igraszka”. W poszczególnych modułach możemy zobaczyć skany unikalnych zdjęć, archiwalia oraz raporty w oryginale znajdujące się w zbiorach Muzeum AK, a także skan rękopisu życiorysu Pileckiego z lat 20. XX wieku.

Całość wzbogacają mapa ucieczki ze zdjęciami ważniejszych miejsc postoju uciekinierów, grafika prezentująca strukturę podziemia w obozie oraz cytaty i krótkie życiorysy głównych bohaterów. Wystawa ma charakter stały, jest dostępna w językach polskim i angielskim.

Materiały zaprezentowane w ramach ekspozycji zostały pozyskane ze zbiorów Zofii i Andrzeja Pileckich, dzieci Witolda, z Instytutu Pamięi Narodowej, Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum Auschwitz-Birkenau, Centralnego Archiwum Wojskowego,

Rotmistrz i nauczyciele

Warto zaznaczyć, że Pilecki miał związki rodzinne z nauczycielstwem a także ze Związkiem Nauczycielstwa Polskiego. Jego żona Maria z domu Ostrowska była przed wojną nauczycielką szkół powszechnych na wschodnich kresach RP oraz członkiem Związku Nauczycielstwa Polskiego. Siostra Pileckiego również o imieniu Maria była nauczycielką i bibliotekarką oraz należała do ZNP a nawet otrzymała Złotą Odznakę Związku (o czym pisałem w Głosie Nauczycielskim).

Dzięki raportom rotmistrza z Auschwitz (a także relacjom dwóch jego towarzyszy, choć w mniejszym stopniu) wywiad Armii Krajowej uzyskał bezcenne dane dotyczące działania obozu oraz masowego mordowania Żydów w komorach gazowych, co pozwoliło polskiemu podziemiu przekazać aliantom informacje o holokauście.

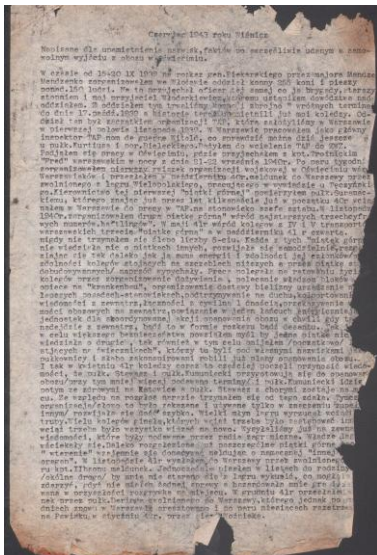
Pokazywane na wystawie raporty to pierwsze dokumenty spisane przez Pileckiego i jego towarzyszy zaraz po ucieczce, w związku z tym mają walor relacji „na gorąco”. Nie są tak znane (a w zasadzie są bardzo mało znane), jak późniejsze ich wersje, zwłaszcza słynny tzw. Raport W napisany jesienią 1943 r. w Warszawie. „Raport W” bywa nazywany pierwszym, chociaż tak naprawdę nim nie jest.

Napisane dla upamiętnienia

Wyjaśnijmy, że wydostaniu się z Auschwitz uciekinierzy dotarli do Bochni, a stamtąd zostali przetrzuceni przez AK do pobliskiego Nowego Wiśnicza. Tam ukrywali się w dworku „Koryznówka” należącym do Tomasza Serafińskiego, zastępcy dowódcy miejscowej placówki Armii Krajowej z bocheńskiego Obwodu AK „Wieloryb”. Zresztą Pilecki przebywał w Auschwitz pod pseudonim „Tomasz Serafiński”.

Pilecki spędził w „Koryznówce” ponad trzy miesiące (jedno z najbardziej znanych zdjęć uciekinierów pokazuje ich przed tymże dworkiem). To właśnie tu w czerwcu 1943 r. spisał swój pierwszy raport o sytuacji w obozie ze słowami: „Napisane dla upamiętnienia nazwisk, faktów po szczęśliwie udanym a samowolnym wyjściu z obozu w Oświęcimiu”. Zawarł w nim m.in. informacje na temat obozowego ruchu oporu skupionego w Związku Organizacji Wojskowej, który współtworzył.

Jan Redzej i Edward Ciesielski stworzyli swoje własne raporty, w których opisali inne kwestie. Redzej odniósł się m.in. do kwestii Zagłady, rozważając m.in. jej możliwą skalę. Ciesielski skupił się głównie na zagadnieniach funkcjonowania obozu, kreśląc jego plan.

Depozyt Serafińskich

Dokumenty zostały zakopane w stodole Serafińskich. Pilecki po przedostaniu się do Warszawy, jesienią 1943 r., sporządził kolejną wersję, bardziej szczegółową, nazywaną „Raportem W”. Jego koledzy przesłali streszczenia swoich relacji do dowództwa, tyle, że się nie zachowały.

Warto zaznaczyć że cała trójka wzięła udział w Powstaniu Warszawskim. Redzej zginął (warto zaznaczyć, że był on z zawodu nauczycielem). Ciesielski był ranny, ale przeżył wojnę i zmarł 1962 r.

Witold Pilecki po powstaniu trafił do obozu jenieckiego, a po jego wyzwoleniu wstąpił do 2. Korpusu Polskiego we Włoszech, tam spisał w 1945 r. najbardziej obszerny raport (100 stron), który później trafił do Instytutu Sikorskiego – Studium Polski Podziemnej.

Z Włoch przybył do kraju pod koniec 1945 r. i spotkał wówczas się z Ludmiłą Serafińską, żoną Tomasza, i polecił im zniszczyć raporty, tłumacząc, że lepszą wersję raportu przygotował we Włoszech. Jednak Serafińscy zachowali raporty, które przekazali następnie Janowi Gołąbkowi ps. „Miriam”, oficerowi AK z Krakowa, który również ukrywał się w „Koryznówce”. W 2004 r. raporty trafiły do Muzeum AK, przekazał je Gołąbek po uzgodnieniu z córką Ludmiły i Tomasza Serafińskich. Dlatego w zbiorach muzeum noszą nazwę Zbiór Gołąbka.

Do muzeum trafiły w złym stanie. Karty były sklezione, miały dużo ubytków na brzegach, jedna i były pogniecione, brakowało fragmentów, papier uległ przebarwieniu. W grudniu 2020 r. przeprowadzono fachową konserwację tych eksponatów trwającą kilka miesięcy.

Raporty od 2012 r. były prezentowane na wystawie stałej w Muzeum AK, obecnie aby uwypuklić ich znaczenie i wartość, podkreślając ich unikatowy i pierwotny charakter zostały umieszczone w nowej części ekspozycji stałej nazwanej „Witold Pilecki – Raporty z Auschwitz”.

Jak współtwórca ekspozycji, a także jeden z oprowadzających, zapraszam wszystkich nauczycieli i związkowców (przypominam o nauczycielskich związkach rtm. Pileckiego) oraz uczniów i oczywiście wszystkie inne osoby do obejrzenia tej wystawy jako ważnego świadectwa historii.

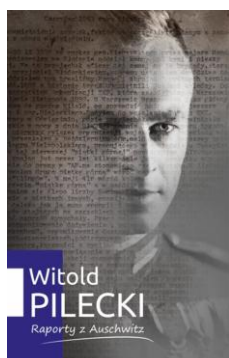
Dr Piotr Wierzbicki

Muzeum AK w Krakowie, ZNP Kraków-Śródmieście

Autor jest członkiem zespołu autorskiego, którzy przygotował wystawę „Witold Pilecki – Raporty z Auschwitz”

Więcej na temat historii ZNP i dziejów polskiej oświaty:

<https://glos.pl/tag/nasza-historia>

Bibliografia:

>> A. Cyra „Ochotnik do Auschwitz. Witold Pilecki 1901-1948”, Oświęcim 2000

>> A. Cyra „Raport Witolda z 1943 r.”, „Biuletyn Towarzystwa Opieki nad Oświęcimiem” 1991 nr 12

>> P. Stachnik „Raport Witolda Pileckiego w zbiorach Muzeum AK”, <https://muzeum-ak.pl/opracowanie/raport-witolda-pileckiego-w-zbiorach-muzeum-ak/15/>

>> P. Wierzbicki „Raport Pileckiego i nauczycielskie związki ochotnika do Auschwitz”, Głos Nauczycielski nr 38-39 z 20-27 września 2023 r.

>> P. Wierzbicki „Witold Pilecki, Jan Redzej i Edward Ciesielski w świetle pamiętników własnych i raportu z Oświęcimia znajdujących się w Muzeum AK w Krakowie”, „Zapiski Towarzystwa Miłośników Wiśnicza”, Nowy Wiśnicz 2025

<https://glos.pl/raporty-z-auschwitz-wystawa-w-muzeum-ak-w-krakowie-na-125-rocznice-urodzin-witolda-pileckiego>